

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD”
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

 Hofleverancier van H.M. de Koningin.	N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz. VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791	 Hofleverancier van H.M. de Koningin.
Speciale Export-afdeeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indië		

INHOUD: Op Peil brengen der Contributies. — Een Notaris met Indisch radicaal te 's-Gravenhage. — Ned. Oost-Indië in verband met hetgeen de Vredesconferentie met betrekking tot Turkije besluiten zal. — Kansen op Revolutie in Ned. Oost-Indië. — Comité voor Koloniale Historische Studiën. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften: Uit de Eur. Pers. Uit de Ind. Pers. Uit de Chin. Pers. Lit.-Overzicht. — Het Jaarfeest van den Bond van Surinamers in Nederland. — Suriname. — Curaçao. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Mededeelingen.

Op Peil brengen der Contributies.

Bijna in elk der laatste nummers van ons orgaan wezen wij er op, dat het — wil onze vereeniging haar doel kunnen bereiken en haar statuten gestand doen — onafwijsbaar noodig is, dat de contributie op peil wordt gebracht. Alles is duurder geworden, niet door waardevermeerdering, maar door de depreciatie van het betaalmiddel. Hierdoor vertegenwoordigt de vroegere gewone contributie van f 2.50 slechts de waarde van f 1.25. Wil men dus „Oost en West” blijven steunen op dezelfde wijze en met dezelfde kracht als men dit tot nu toe deed, dan moet men daartoe zijn contributie verdubbelen, waardoor wij niet meer, doch slechts dezelfde waarde als voorheen ontvangen.

Voor velen onzer leden bleven onze oproepen gelijk dien eens roepende in de woestijn, was het aan doovemansdeur geklopt. Men kwam er niet toe de briefkaart te schrijven, waarin men ons mededeelde, dat men zijn contributie op peil bracht. Slechts enkelen, ongeveer 5 pCt., deden dat!

Op de Buitengewone Algemeene Vergadering, 10 dezer te Utrecht gehouden, werden de Statuten ten opzichte van de contributieregeling van „Oost en West” gewijzigd en werd de contributie op ten minste f 5.— gebracht, met dien verstande, dat zij, die thans minder betalen, tot geen hogere contributie verplicht zijn. Maar hoe kunnen wij er dan komen, hoe bestaan? Wij hebben ons nu gewend tot de rechtstreeks onder het Hoofdbestuur ressorteerende leden, en gaven de afdeelingen in overweging hetzelfde ten opzichte hunner leden te doen, met een briefkaart, waarin wij het vertrouwen uitspre-

ken, dat gezien het schoone doel onzer Vereeniging, naar de verwezenlijking waarvan wij zoo gaarne krachtig willen streven, men ons naast sympathie den daarvoor zoo noodigen daadwerkelijken steun zal willen verleen, door op peil brengen zijner contributie.

Vóór 10 Februari a.s. geen tegenbericht ontvangen hebbende, wordt aangenomen, dat men ons dien steun niet onthoudt en er in toestemt, dat automatisch de contributie op peil wordt gebracht.

Waar wij tot nu toe reikhalzend uitzagen naar bericht, meldende op peil brengen der contributie, doch de meesten onzer leden blijkbaar niet tot schrijven konden komen, hopen wij thans hartgrondig, dat dit laatste nu voor alle aangeschrevenen het geval zal zijn.

De wd. Secr. van het Hoofdbestuur,
A. J. GOOSZEN.

Een Notaris met Indisch radicaal te 's-Gravenhage.

Na het overlijden van den notaris van den Bergh werd in Maart 1917 voor het Hoofdbestuur, handelende in dezen overeenkomstig de Statuten van „Oost en West”, een verzoekschrift gericht aan den Minister van Justitie, om, in het belang van de bij Nederlandsch-Indische zaken geïnteresseerde inwoners van 's-Gravenhage, aan te dringen op het vervullen der ontstane vacature door een notaris, die ook met de Nederlandsch-Indische wetgeving en toestanden vertrouwd was.

Immers, vele inwoners van Den Haag, die met Nederlandsch-Indië zakenbemoeien hebben, ondervonden moeilijkheden met in Nederland opgemaakte notarieele acten, bestemd voor Nederlandsch-Indië.

De verschilpunten der Nederlandsche en Nederlandsch-Indische wetgeving, voor zoover een notaris daarmee te maken heeft, zijn zeer groot, zoodat het meermalen gebeurt, dat vóór het opmaken van notarieele acten eerst het advies ingewonnen moet worden van een Indisch raadsman, waardoor belanghebbenden in dubbele kosten vervallen.

Sedert het overlijden van den te 's-Gravenhage gevestigden notaris Ligtenberg, was aldaar geen

Ik zing de lof der

Monarch

Schrijfmachine

HOOFDAGENTEN HEYENBROCK HASELAGER & CO
AMSTERDAM-ROTTERDAM DEN HAAG.

Techn. Installatiebureau „ZWART” 's-Gravenhage

Hoofdkantoor: VAN BOETZELAERLAAN No. 310
TELEFOON SCH. 1499 218
Filiaal: REINKENSTRAAT No. 22 b/d L. v. Meerdervoort.
Verwarming - ELECTRICITEIT - Sanitair
Toonzaal van Electr. Verlichtings- en Verwarmingsapparaten

Dameskleeding

naar Maat en Confectie
steeds nieuwe Modellen

Bontmantels

grote sorteering

Den Haag

Spuistraat 8 166

Modes

uitgebreide collectie Hoeden
laatste modellen uit Parijs

Rijkleding

naar Maat

CORN. VAN DER SLUIJS

BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.

ALLEEN NOORDEINDE 162A.

TEL. 4782. 161

DEN HAAG.

De Haagsche Broodfabriek „THEARIO”

Fabriek en Kantoor BILDERDIJKSTRAAT 139

levert alle soorten **BROOD, LUXE-BROOD, BESCHUIT, KOEK- en BANKETBAKKERSARTIKELN.**

De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad **EIGEN WINKELS**

Zij staat sedert 1909 voortdurend onder Controle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.

Onze Eigen Winkels zijn gevestigd in de:

Bilderdijkstraat 143 Regentesselaan 55 Noordeinde 192 Fred. Hendriklaan 189 Reinkenstraat 34 Theresiastraat 50	1e v. d. Boschstr. 53 Keizerstraat 24 Weimarstraat 59a Beeklaan 329 Bezuidenhout 134 Trompstraat 37	Valeriusstraat 72 Korte Poten 26 Koningin Emmaplein 6 Vaillantlaan 394
---	--	---

171

Instituut W. G. TAANMAN

INTERNAAT   EXTERNAAT

de Perponcherstraat 105   de Perponcherstr. 101-103

Afd. A. Opleiding voor eindexamen H. B. S. 5-j. c. Inst., voor de Marine Milit. Academie, Cand. O.-I. ambtenaar.
 Afd. B. Opleiding voor Staatsexamen A. en B.
 Afd. C. Opleiding voor Cadettensch., Zeevaartsch., Middelb. Kol. Landbouwsch., Machinistensch., enz.
 Afd. D. Lager Onderwijs voor Leerl. van af 6 jaar. Opl. 1ste kl. Gymn. en H. B. S.   169

H. S. VAN HASSELT

139

Kleermakerij

Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon H. 3158

Middelbare School v. Handel en Administratie,

SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.   130

Afd. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exe. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
 Afd. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.
 De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse.
 De school wordt ook door Meisjes bezocht.
 Prospectus en inlichtingen bij den Directeur   F. TIJMSMA.

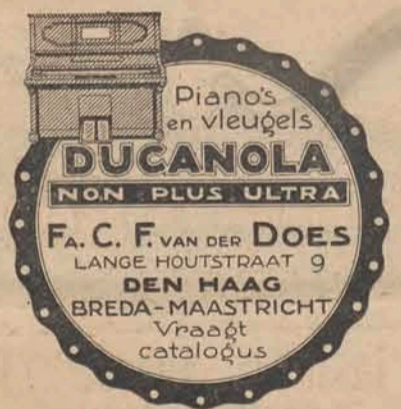
PERRY & CO.

Kalverstraat 93-95-97-99 - AMSTERDAM

ARNHEM - UTRECHT - 's-GRAVENHAGE

129

HUTKOFFERS

MAISON VAN HAL

Hofleverancier van H.M. de Koningin   103

Reigerstr. 14   BREDA   Telefoon 442

Heerenkleeding
 Dameskleeding
 Indische Uitrustingen
 Uniformkleeding

Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

notaris, volkomen op de hoogte van het Indisch notariaat.

Ons verzoekschrift had niet het gewenschte resultaat.

Toen thans bekend werd, dat te 's-Gravenhage 3 vacante notarisplaatsen waren, wendde het Hoofdbestuur zich opnieuw tot den Minister van Justitie. Onder de sollicitanten toch bevond zich nu één candidaat, de heer H. G. C. Denis, die zoowel Indisch als Nederlandsch candidaat-notaris was.

Hoe belangrijk het Indische notariaat afwijkt van het Nederlandsche blijkt reeds uit het feit, dat de Hollandsche candidaat, die zich aan het Indische examen onderwerpt, voor het eerste deel een aanvullingsexamen moet afleggen en het tweede en derde deel opnieuw moet doen.

Thans heeft ons verzoekschrift uitwerking gehad en werd de heer Denis, Laan van Meerdervoort 278 te 's-Gravenhage, benoemd tot notaris aldaar.

Zoodra deze heer zijn kantoor geopend zal hebben, zal hierop in ons orgaan de aandacht der leden worden gevestigd.

Ook in deze vermeent de vereeniging „Oost en West” de belangen van het Indische publiek, lid en geen lid, wederom te hebben behartigd.

De wd. Secr. van het Hoofdbestuur,
A. J. GOOSZEN.

Ned. Oost-Indië in verband met hetgeen de Vredesconferentie met betrekking tot Turkije besluiten zal.

De chef van het Persbureau van het Algemeen Nieuws- en Telegraaf-Agentschap, Aneta, schrijft ons het volgende:

In de Nieuwe Rotterdamse Courant van Zaterdag 27 December leest men onder het opschrift „De toestand” in de rubriek Buitenland o.a.:

Alle staten, die in hun koloniale rijken over Muzelmansche onderdanen regeeren, zullen belang hebben bij wat de vredesconferentie te Parijs na Nieuwjaar over Turkije zal besluiten. Er is nu reeds een bedenkelijke gisting onder de Mohammedanen gaande naar aanleiding van booze geruchten over de plannen der geallieerden.

Daaraan verbindt hij het verzoek, om ten behoeve der bij Aneta aangesloten Indische en Nederlandsche bladen te willen mededeelen, of en in hoeverre deze uitspraak ook geldt ten aanzien van Ned. Oost-Indië, zoomede tot welke beschouwingen wij daarin aanleiding mochten vinden o.a. in verband met de Indische beweging en wat wel genoemd wordt „het ontwaken van Indië”.

In het Vaderland, Avondblad van 12 Januari, leest men de beschouwingen, waartoe dezelfde vraag, gericht tot personen die geacht worden de toestanden in Indië te begrijpen, aanleiding gegeven heeft. Prof. Snouck Hurgronje antwoordde, dat het Z.H.E.G. niet mogelijk zou zijn, binnen de grenzen van een normaal dagbladartikel op eenigszins degelijke wijze het onderwerp te behandelen. Daartoe zou, aldus oordeelt de hoogleeraar, minstens een tijdschrift-artikel vereischt zijn, en omdat te schrijven ontbreekt hem niet de lust — hij hoopt er dan ook wel eens toe te komen — maar vooreerst ontbrak hem volstrekt de noodige tijd.

De heer H. H. van Kol, lid van de Eerste Kamer, berichtte, wegens dringend werk onmogelijk een antwoord te kunnen inzenden.

Uit die antwoorden reeds blijkt voldoende, hoe moeilijk het is een grondig antwoord op de gestelde vraag te geven. Het is zonder twijfel, dat al wat ten aanzien van het Turksche rijk voorvalt, en omtrent den zetel van het Mohammedanisme besloten wordt, de bijzondere aandacht moet hebben van de ijverige Mohammedanen, ook bij de volgelingen van den Islam in Ned. Oost-Indië. Of op zichzelf, hetgeen de Vredesconferentie omtrent Turkije besluit, gisting zal brengen in Ned. Oost-Indië, is niet dadelijk te verwachten, vooral als men de zaak zuiver politiek, geheel vrij van den schijn zelfs van geestdrijverij,

weet te houden. Maar de ondervinding heeft wel geleerd, dat waar ontevredenheid heerscht, waar reeds onrust woelt, het werken met den naam van den Turkschen heer rustverstoring kan bevorderen en den Islam daar stellen tegenover het Christendom.

Anders kan het zijn, dat wanneer werkelijk een *ontwaken van Indië* te verwachten is, Indië zich stelt niet op een bekrompen, eng standpunt, het de zaken beziet met helderen, onbevooroordeelden, onbevangen blik. Is dit echter vooreerst in onze algemeen verwaasde wereld mogelijk?

Kansen op Revolutie in Nederl. *) Oost-Indië.

Onder bovenstaanden, alarmeerenden titel verscheen in de „Haagsche Post” van 13 Dec. een artikel van de hand van den heer J. Koning, redacteur van het „Soer. Handelsblad”. Alarmeeren kan veel onheil voorkomen, valsch alarm kan veel onheil stichten! Waarmede ik niet bedoel te zeggen, dat i. c. valsch gealarmeerd werd. Dat zal de toekomst behooren uit te wijzen. Wij zijn geen clairvoyants. Maar ik stel dit voorop: revolutie is geen maakwerk, zij spruit uit de verhoudingen voort. Mede zal de misschien niet al te verre toekomst onverbiddelijk toekenning van zelfbestuur voor ons Indië opeischen en zal ons gezag, onze suprematie, zich slechts dan kunnen handhaven en standhouden, als en zoolang het als onmisbaar zal worden gevoeld. En als ik in een mijner vroegere artikelen daarover de hoop uitsprak dat de Regeering gelegenheid zou vinden, om alle misverstand omtrent de handhaving van de Nederlandsche suprematie uit den weg te ruimen, dan deed ik zulks in de overtuiging, dat het Nederlandsche volk en zijne Regeering de kunst zullen verstaan, om ons oppergezag metterdaad onmisbaar te maken voor onze koloniën, in het belang van beide partijen. Schrijver dezes is geen geestverwant van den heer Koning. Om misverstand te voorkomen: hier behoor ik tot de vrijzinnig-democraten, ginds tot den N.-I. vrijzinnigen bond, werkende, kort samengevat, onder het devies: tegen de reactie en tegen de revolutie. Waar mij evenwel uit de artikelen van den heer K. omtrent den toestand in het Trenggaleksche bekend is, dat zijn hart op de goede plaats zit en warm klopt voor het Indische volk, zoo wensch ik op zijne beschouwingen over de revolutiekansen nader in te gaan. Dat de heer K. door het schrijven van bedoeld artikel in de kaart van de Indische revolutionairen heeft gespeeld — natuurlijk ongewild! — staat voor mij vast als een paal boven water. Dezen toch zien niets liever dan zulk geschrijf, dat uiteraard meerderen afschrikt voor en afhoudt van een vertrek naar onze koloniën, waar we voor de ontwikkeling en volgens velen ook voor het benaderen van de *balance of power* voorloopig geen mannetje kunnen missen. Het ligt evenwel niet op mijn weg, om te visschen naar de tendenz van 's heeren K.'s artikel en de draagwijdte van het geschreven woord is den heer K., gegeven zijn métier, zeer zeker overbekend. Dat de evolutie van het inlandse volk niet zoo rustig verloopt, als door velen werd verwacht en gaarne gewild, is een feit. Maar een besliste fout is het, om die opleving als eene op zich zelf staande te beschouwen, haar te zien als een gelocaliseerd iets en haar niet te zien in samenhang en logisch verband met de zich thans in nagenoeg geheel Azië afspelende zaken, in de op handen zijnde radicale veranderingen in de betrekkingen tusschen Oost en West. Problemen, die opgelost moeten en gelukkig ook kunnen worden zonder bloedvergieten, al twijfel ik daaraan, eerlijk gezegd, wel eens, gegeven de zoo uiteenloopende mentaliteit van beide partijen. Maar gestreefd moet worden naar eene onbloedige

*) Gaarne voldoen wij aan het verzoek van den schrijver tot overname van het volgende artikel uit de „Haagsche Post”. Red.-Comm.

KON. ERK. PITMANSCHOOL

Staatsblad 37.

DEN HAAG, Regentessepl. 26 - Mauritsweg 30, ROTTERDAM

Stenografie, Machineschrijven, Talen, Correspondentie, Boekhouden, Staatsinrichting.   173

KANTOOR- en HANDELSOPLEIDING.

Directeur-Gen. T. V. D. VEEN

Firma KIEWIET DE JONGE

Lange Bisschopstraat 25, DEVENTER.

SPECIAAL MAGAZIJN VAN

Huishoudelijke Artikelen
 Haarden en Kachels
 Tuin- en Serremeubelen.

's-Gravenh. Muziekschool
„DE TOONKUNST”
 Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477
 Spreekuren dagelijks van 10-1 en 2-6 uur.
 Directeur: JAMES ZWART.

Behave volledig onderricht aan Dilettanten en Eerstbeginnenden, ook gelegenheid tot Vakstudie.

DAGELIJKS KUNNEN AANMELDINGEN GESCHIEDEN.

Klavier, Orgel, Solozang, Viool, Alt, Cello, Compositie, Dirigeerkunst: 1 uur per week f 80.—; 2 uren per week f 150.— per jaar. Samenspel f 40.—; Harmonie en Contrapunt f 50.—; Muziekgeschiedenis f 25.—; Voordrachtscunst en Declamatie f 50.—; Meth. Spreken f 50.—; Fransch, Duitsch en Italiaansch f 50.— p. j. Orkestklasse 1 maal p. w. 2 uren, voor leerlingen der school f 10.—; leerlingen buiten de school f 15.— p. j. Het onderricht wordt uitsluitend door eerste, gediplomeerde krachten onderwezen; de leerlingen worden individueel behandeld; het geheel staat onder voortdurend toezicht van den Directeur, die alle verantwoordelijkheid voor de te geven lessen draagt, waardoor steeds de beste resultaten worden bereikt.

VRAAGT PROSPECTUS!!!

oplossing! Het artikel van den heer K. op den voet volgende, erken ik volgaarne, dat de Indische revolutionaire beweging mede geleid wordt door al te jeugdige, onpractische idealisten, bij wie elke normale kijk op de specifiek tropische proporties (ik zou hier liever zeggen: op een ideaal streven naar een vrije Indische natie à la Rabindranath Tagore) ontbreekt. Het zijn inderdaad ethisch verwaasde Nederlanders, die dergelijke actie vereenzelvigen met de evolutie van het inlandsche volk. Dat de Indische Regeering niet altijd even gelukkig is geweest met hare adviseurs, ik erken het gaarne. Deze tijden vragen menschen met een breeden, practischen kijk op het opruisende Aziatische leven. Geen boekenwurmen, geen bureaucraten, die kunnen overal elders beter werk verrichten dan juist daar waar studeerkamers met ramen met gekleurde ruiten uit den boeze zijn. Dat velen die in de binnenlanden nauwen omgang hebben met het volk en die het doen en laten van de leiders van zeer nabij gadeslaan, anders tegenover de zaak staan, dan de in de hoofdsteden verblijvenden, is in algemeenen zin volkomen juist. Maar daarom is nog niet juist de overtuiging dier binnenlanders, dat revolutie systematisch, zij het vaak inlandsch-onhandig, wordt voorbereid en dat binnen enkele jaren noodzakelijk bloedige klappen moeten vallen. Beklaagde zich de bekende S. I.-leider Alimin, voorzitter van de afdeling Garoet, kortgeleden niet in eene brochure aan de S. I.-leden over de onoprechtheid der S. I., over het gebrek aan kracht, politieke eenheid, cohesie en kader, zoomede over haar intellectueel isolement? En zij, die de onoprechtheid niet doorzien, beweert Alimin, die haten ons uit een vrees, waar geen reden bestaat, omdat wij inderdaad door onze innerlijke verdeeldheid niet sterk zijn; er moet eene algemeene en gelijke actie in de geheele S. I. komen. Kan men met dergelijke menschen een algemeene revolutie systematisch voorbereiden? M. i. zal dat niet bijzonder gemakkelijk gaan. En al geeft nu ook de op-richting van de z.g. afdeling B en het feit dat Sosrokardono, commissaris van de centrale S. I., in verband daarmee werd gearresteerd, veel, zelfs heel veel te denken, dat alles wettigt nog niet de beoordeeling van een systematische voorbereiding tot revolutie over de geheele linie. Toen ik een tweetal jaren geleden eenige maanden over Java reisde, trof ik in de binnenlanden velen aan, die toen reeds bij daglicht spoken zagen. Volkomen te billijken! Maar als over een 20-tal jaren het huidige geslacht van koloniale werkers in de binnenlanden, dat den inlander steeds gedwee en volgzaam kende, zal zijn opgevolgd door een nieuw, dat met de huidige toestanden opgroeide, dan zal alles gewoon, o zoo gewontjes lijken. Laten wij maar eens terugdenken, een dertigtal jaren her, toen de sociaal-democraten hun intrede hier deden. Daarmede wil niet gezegd zijn, dat er geen waakzaamheid moet worden betracht. Verre van dat; deze is en blijft geboden, de Indische volkpsyche is daardoor in vele opzichten te onberekenbaar. Plaatselijke excessen, heftige zelf, acht ik dan ook beslist niet uitgesloten. Daarvoor is dikwijls maar bitter weinig noodig; kleine oorzaken hebben vaak groote gevolgen. Ook daartegen moet onmiddellijk en met kracht worden opgetreden, om uitbreiding van het verzet te voorkomen.

De heer K. schrijft op gezag van dr. Snouck Hurgronje den toestand toe aan de funeste uitingen van het pan-islamisme. En ook hier is het weer dezelfde Alimin, die den godsdienstigen band van de S. I. wil vervangen door een band, gevormd door het sociale en nationale gevoel, en openstelling van de in Sarekat India te herdoopen S. I. vraagt voor een ieder. De jeugdige communist Alimin, tusschen ( ) een afgedwaalde leerling van dr. Hazeu, volgt getrouw de richting van zijn vroegeren leermeester Sneevliet. En ook volgens mijn meening moet de politieke economische democratie het bindmiddel worden bij actie voor en door het Indische volk.

Niet omdat alsdan aan de scherpe actie een einde zal komen, integendeel, maar de actie kan dan tenminste gevoerd worden op gezonde basis met uitsluiting van alle gevaarlijk godsdienstfanatisme. De feiten van den dag wettigen de uitspraak, dat de kansen op een spoedige revolutie in Indië groot zijn, schrijft de heer K. verder. Een gevolgtrekking dus! Aan de hand van welk feiten onderzoek? vraag ik. Zelfs een wijziging zonder uitstel in den regeeringskoers en een verandering in het opperste gezag in 't tropisch gebied, kan die revolutiekansen slechts weinig meer doen verminderen, beweert de heer K. dan. Ja, ja, de G.-G. moet weg! daar zit 'm de kneep. Maar daaraan doe ik beslist niet mede. Op gevaar af van door den heer K. bij de niet-gezonddenkenden te worden ingedeeld, schaar ik mij toch niet aan de zijde van de volgens hem gezond-denkende reactionnaire Indisch-Europeesche pers, aan wier welgemeende waarschuwingen de G.-G. zich blijkbaar niet stoort. Die pers wil den landvoogd laten verdwijnen. Dien landvoogd staat — en iederen opvolger zou staan! — niets anders te doen dan welwillend, soepel, te zijn tegenover de evolutie. Beschermende de goede en bestrijdende de slechte elementen. Men moet de zaken niet in scheeve proporties zien, ook niet de kansen op een revolutie in Ned. Oost-Indië. Men kan eischen bescherming en veiligheid van 'persoon en 'goed, een en ander voor zoover zulks in den uitgebreiden archipel mogelijk is. De algemeene, de veld- en de gewapende politie worden daartoe aanhoudend uitgebred. Het leger is betrouwbaar. Men is paraat! Wat wil men nog meer? Verandering van koers? Tegen den Aziatischen stroom inroeien? Het kan geen ernst zijn, als men zich eens in de uiteindelijk zeer zeker heillooze gevolgen indenkt. Wij hebben zorg te dragen niet machteloos te zijn, de evolutie niet radeloos: voor geen van beiden heeft de geschiedenis ooit medelijden gehad. Wij kunnen de leiding slechts behouden, als wij den polsdrag des tijds verstaan en medevoelen. Als wij als koloniale mogendheid begrijpen, willen begrijpen, den her- en omvormingsdrift levende in de Aziatische millioenen, niet te breidelen door gepouter, klein gedoe. Als men naar een oplossing voor de huidige moeilijkheden wil zoeken, zal men naar andere middelen moeten uitzien dan het onmogelijkmaken van een G.-G. die de volksbeweging welwillend gezind is. Met leuzen en frazen houdt men de millioenenmassa niet tegen, hetgeen toch ook niet de bedoeling zal zijn. Revolutie is te vermijden door evolutie, van regeeringszijde belichaamd in vooruitziende staatkunde en politiek, tijdig vrijwillig gevende wat anders ontijdig wordt afgedwongen, en vooral niet remmende het opruisende volksleven.

Pourquoi diable écrit-on l'histoire, puisque per-sonne n'en profite.

Ten slotte nog dit, heer K. In het Koloniaal Weekblad, in het nummer van 4 dezer, komt een artikel van uw hand voor over de Indische begroting. Het slotgedeelte daarvan luidt als volgt:

„Uit het geheele Voorloopig Verslag der Tweede Kamer in zake de Indische begroting spreekt de gelukkige tendenz Indië het beste te geven, wat mogelijk is. Maar daarvoor is noodig, dat niet enkel op misstanden kritiek wordt uitgeoefend en dat vragen, schriftelijk of niet, worden gesteld, welke de oorzaken van deze misstanden zijn. De eigenlijke oorzaak ligt veel dieper: er zijn te weinig Hollanders in Indië om behoorlijk de groote taak te kunnen volbrengen, waarvoor Nederland thans staat en de roeping te kunnen vervullen welke het als koloniseerende mogendheid thans heeft om de inheemsche bevolking behoorlijk toegerust te leiden naar het groote doel eener politieke zelfstandigheid. Hopen wij, dat in deze richting de discussies eens worden geleid bij de aanstaande begrotingsdebatten.”

Tot zoover de heer K., die als diepere oorzaak van vele misstanden aangeeft, dat er te weinig Hollanders in Indië zijn, waarover hij bij de begrotingsdebatten gaarne een en ander in het midden ge-

THE PH. VAN OMMEREN
CORPORATION OF NEW-YORK
 New York, San Francisco (Cal.),
 42 Broadway. 64 Pinestreet.

belast zich met:

Expeditie :: Assurantie
Opslag van goederen, enz. enz.

Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)

Nadere inlichtingen worden gaarne
 verstrekt door

150

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Chirurgische
Instrumentenfabriek
1/2 LOTH & STÖPLER
 Directeur: H. STÖPLER
TRANS 1-UTRECHT
UITRUSTINGEN
 voor H.H. DOCTOREN
Complete Installaties
 voor Hospitalen
 Fabrikante: Nord Compressor

110

Naamlooze Vennootschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming

voorheen P. J. JANSEN.

Eenig adres: **Koninginnegracht 1°.**
 (over Hoofd-Ingang Dierentuin)
 te 's-Gravenhage.

179

Men lette op de Tel. Nos. H 851 en H 852

Auto's voor Trouwgelegenheden
 ... .. en Maand-Auto's ... ..

Dag en Nacht geopend

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

1/2 DE ERVEN H. VAN DIJK
 Hofleveranciers van wijlen Z.M. den Koning
 Nieuwe Gracht 6 - Tel. 3416
UTRECHT

Leveranciers van Burger-, Militaire-
 en Marine Kleeding

209

Indische Uitrustingen

Reiziger door het geheele land te onthieden.

L. E. NIEUWENHUIZEN
 LEIDEN - HOLLAND 126
 Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
 Groen „ (tusschensoort)
 HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels”
 SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
 PIANO's in huur f 6.— per maand,
 desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
 Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 49 SOERABAIJA.
 Tel. H. 1403, 's-GRAVENHAGE.
 STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

*Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.*

**Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 %o gewaarborgd.**

124

Oost-Indische Kruidenhandel „HERBA“

Halte Tjitjoeroek SS/WL Preanger (Java)

Behalve andere Indische medicinale Kruiden, ook verkrijgbaar

PARKIA POEDER

een eenvoudig doch uitstekend middel tegen Suikerziekte.
Prijs f 1.50 per 1/2 bierfl. excl. verzendingskosten.
Verzending onder rembours, minstens 2 flesschen als postpakket. Gebruiksaanwijzing op de flesch vermeld. 34

**INDISCHE
UITRUSTINGEN**
VOORDEELIGST
ADRES:
**AU BON
MARCHÉ**
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

101

Firma Gez. DE GRIJS

BOTERMARKT 24 - LEIDEN - TELEF. 1322

Specialiteit in

Uitzetten en Luiermanden

bracht zoude zien. En ziet! zegge en schrijve negen dagen later verschijnt in de „Haagsche Post“ een artikel van zijn hand onder den titel: „Kansen op revolutie in Ned. Oost-Indië“. Das stimmt, nicht wahr! En... als revolutie niet trekt, trekt niemendal.

S. J. AAY.

O.-I. ambtenaar met verlof.

Comité voor Koloniale Historische Studiën.

In een op Dinsdag 13 Januari j.l. ten kantore van het Koloniaal Instituut te Amsterdam op initiatief van de besturen van het Koloniaal Instituut en het Historische Genootschap te Utrecht bijeengekomen vergadering van vertegenwoordigers van die beide instellingen, van het Departement van Koloniën en van diverse organisaties, verenigingen en genootschappen, wier werkzaamheden geheel of ten deele aan koloniale belangen zijn gewijd, is besloten tot de oprichting van een comité voor koloniale historische studiën. Dit comité stelt zich ten doel de bevordering van de wetenschappelijke geschiedvorschingen aangaande de vroegere en hedendaagsche Nederlandsche koloniën, zoowel wat betreft de geschiedenis van vroegere eeuwen als die van den tegenwoordigen tijd, alsmede de belangstelling in deze koloniale historie aan te wakkeren.

Men zal trachten dit doel onder meer te bereiken door de aandacht te vestigen op onderwerpen op dit gebied gelegen, die voor wetenschappelijk onderzoek in aanmerking komen, door voorlichting en steun te verlenen bij het doen van dergelijke onderzoekingen en bij het publiceeren der resultaten daarvan.

Voorts door het uitschrijven van prijsvragen.
Tot leden van het bestuur van het comité zijn benoemd de heeren: dr. H. F. R. Hubrecht, dr. mr. S. Muller Fzn., prof. dr. G. W. Kernkamp, F. A. Liefcrinck, J. W. IJzerman, prof. dr. H. Th. Colenbrander, D. F. W. van Rees, mr. dr. S. van Brakel en prof. D. G. Stibbe.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Industrie en Kapitalisme.

De Heer J. G. Boon bestrijdt in het „Soer. Hbl.“ de volgende uitspraak op het te S. I. congres te Soerabaja: „De wong tani is geen proletariër. Maar hij wordt daartoe verlaagd, wanneer de nijverheid zich hier uitbreidt. Het proletariaat wordt geboren uit de nijverheid en om die op te voeren, is kapitaal noodig. Industrie en kapitalisme maken den proletariër.“

Schr. zegt, dat waar er nagenoeg geen Inlandsch kapitaal is, hier slechts sprake is van buitenlandsch kapitaal. Het is hem onbegrijpelijk, dat ontwikkelde menschen, die hun land naar een hoogere trap van beschaving willen opvoeren, de groote waarde van de industrie voor Indië kunnen ontkennen. De economische toestand van Indië zou zich op het huidige moment anders afteekenen, wanneer bijv. de landbouwindustrie niet krachtig bijdroeg in de inkomsten van den staat. Ons gouvernement zou de stijgende en rechtmatige verlangens naar meer en beter onderwijs, naar hoogere ontwikkeling niet kunnen bevredigen, wanneer het industrieel-Indië niet bijdroeg.

Het werktuig, eigendom van den werkgever, wordt beschouwd als de groote vijand van den arbeider. Maar o.a. in de gareindustrie is de onhoudbaarheid dezer stelling reeds aangetoond. Ongetwijfeld kan invoering van betere werktuigen een deel der arbeiders overbodig maken, schoon de loonen van de resterende stijgen. Dit momenteel kwaad kan slechts verholpen worden door toevoer van nieuw kapitaal, door openen van nieuwe industriële ondernemingen,

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij VAN DIJK & Co. EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en van H. M. de Koningin van Rumenië; eertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853.

115

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
**UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
LUIERMANDEN.**

TUINARCHITECTUUR

N.V. Clingendaalsche Kweekerij 140

CLINGENDAAL
Eigen Kweekerij

Den Haag

waar de overtollige arbeiders plaats vinden. Het toenemend gebruik van werktuigen was oorzaak, dat ieder werktuig mededingers vond in een groot aantal andere. Daardoor herleeft steeds de vraag naar arbeid. Wel verre van het kapitaal te weren, ligt Indië's toekomst in een ruimschootsche toevloeiing hiervan.

Schr. toont de enormiteit aan van het op het S. I. congres verkondigde, dat kapitaal gewerd moet worden, doch geeft toe, dat de woordvoerders zich op een basis stelden, waarop het socialistisch deel der menschheid zich plaatst. Zij meenen, dat het niet aankomt op de voortbrenging, maar dat de verdeling het groote vraagstuk van het heden moet zijn. Hij haalt dan aan het economische boek *Progress and Poverty* van den Amerikaan Henry George, waarin geleerd wordt, dat bij de bestaande inrichting der maatschappij, het toenemen van de voortbrenging aan de talrijkste klassen niet ten nutte komt. Hier- tegenover wordt een geschrift van Mr. N. G. Pierson aangehaald. Van het Utopia, dat deze zich voorstelde, om zijn stellingen empirisch te belichten, is men de laatste jaren verder verwijderd dan ooit. De vermeerdering van voortbrenging is in de oorlogs- jaren onrustbarend achteruitgelopen en dank zij den verkeerden socialistischen grondslag, waarop de arbeider zich baseert en waardoor hij meent betere bestaansvoorwaarden te krijgen door middel van mindere productie, welke hij in de eerste plaats zoekt in minderen arbeid, is die terugloop nog niet tot stilstand gekomen. Slechts snel en krachtig opvoeren der productie kan de menschheid brengen tot een punt even hoog en hooger dan vóór den oorlog werd ingenomen. Hiertoe is noodig samenwerking van kapitaal en arbeidskrachten. Beide machten moeten elkaar als vrienden de hand reiken. Wanneer de productiekosten te hoog zijn, is er geen productie en daardoor geen arbeid. Billijk was het, dat de veel te hooge arbeidsuren langzamerhand werden gereduceerd, terwijl het juist was dat de loonen omhoog gingen, maar wil de arbeider die voordeelen behouden, dan moet er iets gedaan worden om den arbeid meer „efficiënt“ en meer productief te maken. Dit kan slechts bereikt worden door betere methoden, betere machinerieën en betere industriële organisatie. De vermeerderde productie kan dus alleen gebracht worden door den werkgever, door het kapitaal, ofschoon daarbij natuurlijk ook verlangd wordt een vriendschappelijke co-operatie van den werknemer. Werknemer en werkgever zijn absoluut op elkaar aangewezen. Schr. concludeert:

„De met zijn volk het eerlijk meenende politicus leere dus niet het kapitaal te bestrijden, maar een volmaakte co-operatie tusschen kapitaal en arbeid te bevorderen. Een wereld zonder kapitaal zou een wereld zijn zonder productie-werktuigen en daarom — in aanmerking genomen de snel wassende bevolking en de vermindering van de voor landbouw beschikbare gronden — een agoniseerende wereld.“

Ook acht Schr. de uitspraak: de wong tani is geen proletariër, onjuist. Hij is niet volmaakt bezitloos, maar zijn grondbezit is onvoldoende om zijn gezin te onderhouden, laat staan zijn kinderen op te voeden, hetgeen Jong Indië terecht nastreeft. De suikerindustrie oefent een gunstigen invloed uit op het dwingende streven naar inkomstenvermeerdering. Een klein miljoen menschen stroomt naar de suikerstroken, een deel voor goed zich daar vestigend, een ander deel voor eenige maanden. Een inkrimping van den rietaanplant of een ophouden met werken van de fabriek, zou zeer veel schade berokkenen aan het werkvolk, dat dan geen geld zou bezitten om de vermeerderde padi te kopen.

Wat voor Indië een vermindering van de productie der suikerindustrie betekend zou hebben, zegt Schr., „wordt eerst heden goed gedemonstreerd, nu de behoeften aan inkomsten van onze regering zoo gerezen zijn, dat zonder de baten, welke de suikerindustrie haar in den schoot werpen zal, deze op geen andere wijze te bevredigen zouden zijn geweest.“

Hierbij dient door de inlandsche leiders wel goed te worden overwogen, dat die meer en meer stijgende

FRANSCH - DUITSCH - ENGELSCH

Lager- en Middelbaar Onderwijs

verstreckt de

378

VEREENIGING VOOR CORR. ONDERWIJS

Goedgekeurd bij Kon. Besl. van 25-10-1912, No. 35.

Vraagt prosp. en proefn. Koninginneweg 177, A'DAM.

Adverteeren doet verkoopen.

Zeebaboe's en Jongens

beschikbaar.

303

Te hevragen in „PERSINGGAHAN”

Advies-Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
v. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

geldbehoefte onzer regeering voortspruiten uit haar voldoen aan de verlangens der Jong Indische leiders, om het volk meer onderwijs, betere hygiënische toestanden, betere irrigatie enz. te brengen. Hun streven om het gouvernement steeds meer en meer te drijven in een hollend voortschrijden op den weg, die in de richting van de ontwikkeling van het Javaansche volk loopt — hollend omdat de gang geen gelijken tred kan houden met de financieele en personeele krachten, daartoe beschikbaar —, gepaard aan een niet onder stoelen of banken geschoven neiging om datzelfde gouvernement in het verkrijgen der daartoe benodigde baten te bemoeilijken, doet daarom pijnlijk aan. Het wijst òf op een totaal gemis aan economisch inzicht, òf — en dat is nog erger — op een jagen naar politieke resultaten, waarbij slechts een onnoemelijk klein deel der Javaansche bevolking: het weinig scrupuleuse intellect, baat zou vinden, maar dat voor het volk en bloc de meest funeste gevolgen na zich zou slepen.”

De heer J. G. Boon besluit: „Voor het heil van Indië is noodig een gestadige toevloeiing van kapitaal. Het is wenschelijk, dat dit niet alleen van Nederlandsche zijde komt, maar ook van buitenlandse, omdat: a. het e. g. slechts in onvoldoende mate zal kunnen worden verkregen; b. het l.g. ons gouvernement te hulp zal snellen, wanneer van zekere zijde een aanslag op dat kapitaal gepleegd zou willen worden.

In verband met punt b. is het alleszins begrijpelijk, dat de S. I. leiders, die vóór alles hun eigen voordeel zoeken en de nadeelen daaruit voor de massa voortspruitende, op den koop toe willen nemen, zich kanten tegen de invoering van kapitaal in het algemeen, maar vooral van *buitenlandsch* kapitaal. Wij Nederlanders danken hen van harte voor dit openleggen der kaarten en zullen onze maatregelen daaraan nemen.”

Moreel geweld.

Deze uitdrukking, door Tjokroaminoto op het 4e S. I.-congres gebezigd om aan te geven van welke middelen de S. I. zoo noodig gebruik zou maken, gaf aan de „Sum. Post” de volgende opmerkingen in de pen:

Wat is moreel geweld? Wat kan moreel geweld zijn? Moreel geweld kan zijn een zich verrassend snel baan breken van een zóó overtuigende politieke moraal, dat de bestaande politieke situatie plotseling plaats maakt voor een andere, een nieuwe, politieke situatie. Een geestelijke revolutie alzoo! Van zoodanig moreel geweld en hare uitwerking hebben wij een frappant voorbeeld gezien in de centrale rijken van Europa, op 't moment hunner ineenstorting als monarchieën. Wij hebben daar gezien een zich plotseling baan brekende, nieuwe intuïtie, welke in een ommezien, en feitelijk zonder tegenstand van belang of burgeroorlog, een geheel nieuwe politieke situatie schiep. Wij weten echter ook: primo, dat dit „moreele geweld” zich openbaarde bij cultureele en politiek geschoolde, ervaren volken; secundo, dat het proces dezer geestelijke revolutie — welke zich overigen in zwakkere golven aan de naburige landen mededeelde — het onmiddellijk politiek-psychologisch gevolg was van het gemoed der betrokken volkeren diepschokkende, gebeurtenissen en plotselinge veranderingen in de positie der cultuurvolken tegenover de buitenwereld.

Dat beide hier genoemde voorwaarden voor een optreden van zoodanig „moreel geweld” hier in Indië ontbreken, behoeft geen betoog. Het morele geweld zou hier slechts kunnen uitgaan — niet van 2½ miljoen leden der S. I., die van de zaak zelve, den geestelijken ommekeer, geen begrip kunnen hebben, — doch van de enkele leiders der Inlandsche volksbeweging, voorzover dan staande in het teeken van S. I. en Indische Partij. Onder deze omstandigheden — te weten, wanneer alleen de leiders eener beweging eenig begrip kunnen hebben van moreel geweld en geestelijke revolutie — wordt de zaak een geheel andere! Wanneer Tjokroaminoto — en naar zijn voorbeeld de andere leiders, groote en kleine — voor hunne 2.5 miljoen volge-

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155
Filiaal: 'S-GRAVENHAGE Noordwal 4, Tel. 2461
Filiaal: ARNHEM Eusebiusbl. singel 1a, Tel. 195

lingen het „moreele geweld” prediken, dan kan dat bij die 2.5 miljoen volgelingen op 't een of ander moment slechts worden: daadwerkelijk geweld; 't geen dan niet meer is moreel, doch wel degelijk: „gewapend” geweld. Hier in Indië zou de theorie van Tjokroaminoto in de praktijk slechts kunnen zijn of worden: een revolutionnaire opstand zijner 2.5 miljoen volgelingen, en dus een poging tot daadwerkelijke gewelddadige omverwerping van de bestaande orde van zaken, om daarvoor in de plaats te doen treden, ja, wat?, dat weet niemand, doch in elk geval — gezien de totale ongeschiktheid der Inlandsche volksmassa om op dit oogenblik een equivalent te leveren voor de uitheemsche economische leiding..... een chaos. Een chaos echter, waarin andere „uitheemsche imperialistische en kapitalistische overheersers” niet zouden berusten, dien zij integendeel — machtiger dan de Nederlandsche overheersing — zouden overheersen, en, naar wij meenen, niet ten bate of ten voordeele der inlandsche bevolking, tegenover welke de Nederlandsch-Indische regeering sedert jaren reeds de richting volgt eener geleidelijke ontwikkeling van de politieke en economische volkskrachten met als einddoel: volledig zelfbestuur.

De moordenaars in Toli Toli.

Het „Soer. Hbl.” vernam uit Menado, dat de moordzaak te Toli Toli berecht is. Er zijn in totaal 75 veroordeelden. De moordenaars van den controleur en van den radja, 6 in getal, zijn veroordeeld tot de doodstraf. Een hadji kreeg levenslange gevangenisstraf, 3 andere leiders werden tot 18 jaar veroordeeld. De 2 moordenaars van den belasting-schrijver worden gestraft met 20 jaar; de overigen met 15 jaar en minder, onder wie 48 met straffen beneden de 10 jaar. Van de 75 veroordeelden zijn 57 per Edie te Menado aangebracht. De overige 18 volgen.

Vereeniging van ambtenaren B. B.

De red. in Midden Java schrijft aan het „Soer. Hbl.”: Er zijn onder de ambtenaren van B. B. in den laatsten tijd stemmen opgegaan tegen de wijze, waarop de vereeniging van ambtenaren van B. B. naar buiten werkt, vooral nu de omstandigheden oorzaak waren van het plegen van meer overleg tusschen het departement en de vereeniging. Tot dusver vertegenwoordigde de ass. resident Van der Jagt het in Europa zetelend bestuur dier echt Indische vereeniging, doch men voelt, dat verandering hierin zeer wenschelijk is. Men behandelt daarom thans de wenschelijkheid de Vereeniging in Indië te reorganiseeren, zoodat men hier een afdelingsbestuur of afdelingsbesturen zou krijgen.

Over het nut dier reorganisatie zal wel eenstemmig worden gedacht, zoodat men mag aannemen, dat de doorvoering nog slechts een kwestie is van tijd. Bovendien ook de instelling van den Volksraad maakt een beter georganiseerde vertegenwoordiging der Vereeniging in Indië wenschelijk.

Verder is nog in behandeling een plan tot instelling van raden van beroep, waartoe de ambtenaren van B. B. zich bij allerlei kwesties zouden kunnen wenden. Een eisch des tijds, waaraan moet worden tegemoet gekomen, waartoe de regeering ook bereid schijnt te zijn.

UIT DE INDISCHE PERS.

Het 4de Congres van de Sarikat-Islam-Vereeniging (Broederschap tusschen alle Indische Revolutionairen). Het 4de Congres van deze vereeniging werd op 26 October 1919 te Soerabaja geopend in tegenwoordigheid van een 3000-tal personen. Voorts waren aanwezig verschillende afgevaardigden van de plaatselijke afdelingen der vereeniging uit geheel Ned.-Indië, alsmede vertegenwoordigers van de Nationale Indische Partij (de Sarikat Hindia), de Indische Sociaal-Demokratische Partij, de Indische Sociaal-Demokratische vereeniging, Boedi Oetomo,

GEBR. DIEBEN (Fa C. J. DIEBEN)

Stoomwasscherij „Het Bonte Paard”.

Witte Singel 86 LEIDEN Interc. Tel. 1206

Eerste Electriche Bleek-Installatie.

De wasschen worden in Den Haag afgehaald en bezorgd.

Toko Samoea Ada

JOH. H. MOHRMANN

80

Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Heden ontvangen:

Goela djawa 95 ct p.p.	Oedang Kring
Mie . . . . . 95 " " "	1.30 per ons
Assem . . . . . 25 " " 0.	Ikan Spat . 50 ct p. o.
Kroepoek oedang	Ikan Terie . 40 " " "
60 ct per ons	Ikan Taugé 40 " " "
Kroepoek Melinjo	Ikan Gaboes 50 " " "
40 ct per ons	Ikan Pedah 35 " " "
Kroepoek Ikan	Loooen . . . 50 ct p. o.
45 ct per ons	Kemirienoten 2 ct p. st
Laos, Ketoembar, Djinten, Djaïé, } alles	Trassie . . . 35 ct p. rol
Doan Djeroek, Doan Salem, Tjahé } 10 cent	
Rawiet, Koenjiet, Kentjon } p. lood.	
Keoping Tikoes, Sedap Malen, 15 ct p. lood.	
Selassie	Ketjap Benting No. 1
50 ct. per ons	per ½ fl. 1.90
Temoe Lawak	Ketjap Benting No. 2
60 ct. per ons	per ½ fl. 1.50
Knullook, Agar Agar.	
Diverse Samballans	Boemboe-Boemboe
Kerrie djawa 55 ct p. fleschje.	
Eng. Kerrie 45 ct. "	
Jap. Soya 1.65 " kruikje.	
Prima Stembember	
½ pot 7.50	¼ pot 2.75
Goal para Thee 2.50 per pond.	
Receptenboek Indische Rijsttafel 1.25.	

N. V. MEUBELFABRIEK V/H LE COINTRE & CO.

164

*Ameublementen
Betimmeringen
Gordijnen
Tapijten*

Modelhuis: Oude Molstraat 32
'S-GRAVENHAGE

GEBR. VLES - LEIDEN

Kleermakerij

BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393

Steeds de nieuwste

Engelsche Stoffen

191

in groote keuze voorradig.

Uitrustingen voor Indië

..... Melkinrichting .....

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

Wed. G. STREITWOLF

Noordinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN
SPONSEN ZAKKEN

BADMUTSEN

151

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”
Amsterdam 142
 72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.
 Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

Parkhotel
 van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes. 170
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
 Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
 Rustige ligging.
 Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Hotel VAN DEN ABEELEN
SCHEVENINGEN
 Het geheele jaar geopend.
 Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen
 175 Aanbevelend, P. ENGELS.

„DE BIJENKORF”
 :: Lunch- en Tearoom ::
 Koude- en Warme Schotels 153
WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

Het meest aan te bevelen
INDISCH RESTAURANT
 LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG
 Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.
 Uitsluitend Indische Tafel.
 163 Directeur: J. VAN GEEMERT.

Maison van Wijk
 Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665
 UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90
 Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van
 Dejeuners, Diners en Soupers.
 135 **KOUDE EN WARMESCHOTELS.** J. H. M. KOETS

Het sedert 1911 gevestigde
Indisch Restaurant „Waroong Djawa”
 Kortenaerkade 10, Den Haag, Tel. 4882
heeft geen filialen.
 UITZENDING VAN DINERS. 133

Hotel Café-Restaurant
HET ROOMHUIS „BOSCHHEK”
Haagsche Bosch Den Haag
 Eigenaar-Exploitant: H. L. P. ALSEM.
 Uitstekende Keuken
 Gelegenheid tot het geven van Diners
 en Partijen
 Oprijlaan met Garage. Kegelbanen in aanbouw.
 Tennisbanen. 9

HOTEL-PENSION PHILADELPHIA
 LEIDSCH KADE 94, tegenover het Leidsche Boschje.
AMSTERDAM - TEL. Z. 3275.
 Zeer aanbevelenswaardig voor Indische Families.
 DAGELIJKS RIJSTTAFEL.
 NDISCH EN EUROPEESCH RESTAURANT. 6 L
 KAMERS MET EN ZONDER BADKAMER.
Lift. Centr. Verwarming

en andere vereenigingen, tot een gezamenlijk aantal van 30 vereenigingen.
 Het Indisch Gouvernement was vertegenwoordigd door dr. Hazen en den heer Gercke, terwijl als plaatselijke autoriteiten aanwezig waren: de gemachtigde van den Resident, de Regent, de Hoofdcommissaris van Politie en anderen.

De vergadering werd geleid door den heer Tjoekroaminoto als voorzitter, die in zijne openingsrede alle aanwezigen welkom heette en er met nadruk op wees, dat dit 4de congres meer beteekenis had dan één der vorige bijeenkomsten, aangezien de tegenpartij zich opmaakte om de moderne Indische Beweging den kop in te drukken.

Het optreden van deze reactie was al sedert lang gebleken door de arrestatie van verschillende volksleiders, opdat deze zouden kunnen worden gestraft en aan het leiderswerk zouden kunnen worden onttrokken.

Hoewel volgens de Indische voorschriften het vrije woord aan de sprekers in de vergaderingen in Indië is gewaarborgd, zoo beval hij dezen toch aan matigheid bij de woordenkeus te betrachten, niet uit vrees doch ter voorkoming dat de wettelijke bepalingen werden overschreden.

Spreker releveerde het noodlot, dat de bevolking van Ned.-Indië treft, door te staan onder het bestuur van den vreemdeling, die alles regelt en de grenzen aangeeft waarbinnen de Inlander zich moet bewegen en werken en aangezien deze geen stem heeft in de hoofdleiding van Indië, moet daaruit wel onverschilligheid voor den gang van zaken en verschil van rechten voor de verschillende bevolkingsdeelen volgen.

De bestaande wetten zijn niet in overeenstemming met den geest van den tegenwoordigen tijd, terwijl achter de wettenmakers staan de kapitalisten, eene zaak, die daarom voor den landbouwer van zulk een groot belang is, omdat zij zodoende nooit rechtvaardig zal worden opgelost.

De Sarikat-Islam-Vereeniging telt thans meer dan een half millioen leden, een aantal dat zóo groot moet worden geacht, dat men van eene vereeniging niet meer kan spreken. Het is Indië zelf.

Spreker heeft van de tegenpartij de aanwijzing gekregen om de beweging der partij binnen de perken der wet te leiden en hij en de andere volksleiders wenschen niets liever dan dat, doch om parlementair te blijven bij zulke leelijke wetten en de leiders kalm te houden, is eene zaak die gemakkelijker is te bespreken, dan uit te voeren.

Zoolang er geen Parlement in Ned.-Indië is, kan hij niet parlementair optreden en zijn hij en zijne leiders aangewezen op het gebruik maken van geweld. Doch dit woord vatte men niet in verkeerd zinn op. Spreker bedoelde daarmede „moreel geweld” en niet „wapengeweld” of ander geweld, doch hij wilde blijven strijden en protesteeren om de onderdrukte landgenooten te beschermen.

Daarna kwam de heer Soerjopranito, lid van de Centrale Sarikat-Islam, aan het woord.

Hij gaf eenige inlichtingen met betrekking tot de Revolutionnaire Vakcentrale, die als hoofd en leider zal optreden van allen, die een vak beoefenen. Dit comité is nu een zestal maanden geleden te Bandoeng werkzaam om deze aangelegenheid te regelen.

Spreker had het vervolgens over het standenstelsel, den klassenstrijd tusschen het kapitalisme en het proletariaat en over het Imperialisme, welke drie vijanden de Vakcentrale zal bestrijden, terwijl deze ook wil aansturen op het verkrijgen voor Indië van een parlementaire vertegenwoordiging en een Raad van State.

De rede werd met handgeklap van de aanwezigen toegejuicht.

De heer H. A. Salim, commissaris van de Centrale Sarikat-Islam, vergeleek eerst den toestand van het Indische volk met dien van vroeger en op de groote en krachtige veranderingen, die hadden plaats gegrepen, om daarna te komen op de macht van het kapitaal, dat gewoonlijk eigenmachtig optreedt en maar doet wat het wil, zonder rekening te houden

American Hotel - Amsterdam
 Hotel en Café-Restaurant le Rang. 131
 Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
 Electriche Verlichting - Centrale Verwarming
 Electriche Personenlift
 Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
 A. W. VOLMER, Directeur.
 Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
 Salon de Rafraîchissements 185
NOORDEINDE 44 DEN HAAG

met de belangen van het volk, dat toch ook rechten heeft.

Het erkennen van die rechten door het kapitaal is een zeer moeilijke zaak en het eenige middel om daartoe te geraken is de staking en te zorgen dat er een gevulde weerstandskas is.

Het optreden van den afgevaardigde van de Sarikat Hindia (Nationale Indische Partij), den heer Soewardi Surjaningrat, werd door het gehoor met een krachtig handgeklap begroet.

Men riep: „Leve Soewardi, de banneling! Leve de Sarikat Hindia, Leve de Indische Partij,” met het gevolg dat de heer Soewardi groote moeite had om aan het woord te komen.

Hij wees er op, dat de Sarikat Hindia eensgezind was met de Nationale Indische Partij en met de Vakcentrale, doch dat hij, hoewel instemmende met de denkbeelden van den leider der Vakcentrale, den heer Soerjo Pranoto, toch in herinnering moest brengen dat de Sarikat Hindia, behalve eene vereeniging voor nationale politiek, eene volkspartij was, die het Indische volk wil beschermen en met het volk de beweging wil medemaken.

Er is geen verschil tusschen het streven van de Sarikat-Islam en de Sarikat-Hindia.

Beide instellingen werken nationaal en democratisch en strijden tegen de onderdrukking van het volk door het kapitaal en tegen den kapitalist.

Het verschil tusschen de Sarikat-Islam en de Sarikat-Hindia bestaat alleen hierin, dat de eerste alleen Mohamedanen in de vereeniging opneemt en de laatste iedereen, zoowel Mohamedanen als Christenen, Boedhisten enz.

Elke godsdienst wordt daar geëerbiedigd.

Daarna hadden nog verschillende sprekers het woord, o.m. de heer Dengah, als vertegenwoordiger van de Indische Sociaal-Democratische Vereeniging, de gemachtigde van de Inlandsche Onderwijzersvereeniging, van het inlandsch personeel bij 's lands Burgerlijke Openbare Werken en van het Boschwezen.

Deze laatste, de heer Marco, werd door den assistent-resident tot de orde geroepen. Hij ging niet accoord met het feit, dat men aan de Vakcentrale het woord revolutionnair had toegevoegd; hij beschouwde dat als reclame. Men zegt, zeide hij, dat het oogenblik voor eene revolutie nog niet aangebroken is doch, naar sprekers meening, kan dit terstond of langzaam geschieden.

Hij verweet het gedrag van de menschen, dat nog leelijker is dan dat van de kerkvogels en varkens, en het zijn vooral de kerkvogels, die veel eten. De dieren in het bosch zorgen nog voor het voedsel der jongen. Bij de geboorte van kinderen is soms niets aanwezig.

Is dat nu rechtvaardigheid? vraagt de spreker. Wij komen nu in beweging en moeten niet langer wachten (Persatoean Hindia 15 Nov. 1919).

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Chineesche leiders. Iedere partij, iedere groote groep van personen en iedere nationaliteit heeft leiders noodig, althans wanneer ten doel wordt gesteld de politieke, economische en geestelijke ontwikkeling van het volk te verhoogen, zegt „Anetio” in de „Perniagaan” van 18 October 1919.

Zonder die leiders zou men zulk een groep kunnen vergelijken met een stofveger zonder handvat.

De Nederlanders en Javanen in Ned.-Indië hebben reeds leiders, die op verschillende wijze getuigen voor hunne zaak en de Chinezen daar hebben ook hunne leiders, doch het is in de hoogste mate te betreuren, dat de meesten hunner vreesachtig van natuur zijn en te bang zijn openhartig te spreken of zelfbewust op te treden. Het gevolg daarvan is, dat hun stem overvleugeld wordt door vele andere stemmen, die valsch klinken, terwijl tot overmaat van ramp de personen die geleid moeten worden, zich inbeelden, dat zij veel bekwaamer zijn dan de leiders zelf. Zij stellen de actie van die leiders in het geheel niet op prijs.

Alvorens verder te gaan, zal het goed zijn eerst

Restaurant KOLLOFFEL
 HEERENGRACHT 241 tusschen Gasth. 'smolensteeg
 en Raadhuisstraat.
 AMSTERDAM - TELEF. N. 4 7.
 PLATS DU JOUR VAN 12-1 UR. 136
 Diners van 4-8 uur à f 1.40 (omvattende op of voorge-
 recht, Vleesch of Visch, Groenten, Aardappelen en Dessert).
 ABO NEMENTSBOEKJES van 10 coupons f 13.—.
 Zondags geopend van 4.30 tot 7.15 uur.

Tel. 4060 **MAISON VAN RIJN** Meermalen BEKROOND
- Haag - CUISINIERS
Prins Hendrikstr. 28 - DEN HAAG - v. Galenstraat 43
Dejeuners, Dinners, Soupers, etc. Hors d'Oeuvres
Varié, Mayonnaises, Salade's, Koude en
Warme Schotels, enz. enz.
Meest Gerenommeerde Inrichting hier ter Stede:

Tarief Dinners Hoogst zindelijk bereid, van de beste ingrediënten, aan huis bezorgd :-

Dinners à f 0.90 Vleesch Groenten Aardappelen	Dinners à f 1.- Vleesch Groenten Aardappelen Toespijs	Dinners à f 1.60 Vleesch Groenten Aardappelen 2de Vleesch, Visch of gevogelte Compôte Toespijs
--	---	---

Met bijlevering van SOEP worden de prijzen met f 0.25 verhoogd.

COUPONBOEKJES
verkrijgbaar voor 24 Dinners tegen Gereduceerde Prijzen.
24 diners à f 0.90 f 20.50, 24 diners à f 1.- f 23.-
24 diners à f 1.60 f 37.50, 24 porties soep . . f 5.-
Speciaal Gesoigneerde DINERS met uitgebreid MENU
f 2.50 p. couvert.
Menu op aanvraag verkrijgbaar. 220
Verzoeken bussen te weigeren met verbroken controle-sluiting.

eens na te gaan hoe het in Groot-China met de volksleiders is gesteld om daarna deze te vergelijken met de Ned.-Indische.

Zoals bekend, hebben de volksleiders in Noord- en Zuid-China getracht op eene vredelievende wijze tot eene schikking te komen, doch tot heden werd dat doel niet bereikt. De oorzaak daarvan was, dat bij die volksleiders het eigenbelang te sterk op den voorgrond trad, terwijl aan de belangen van miljoenen onderdanen zoo goed als niet werd gedacht.

Ieder leider meende voor zichzelf de waarheid in pacht te hebben en verweet den anderen zijne domheid.

Van ongehoorlijk bekennen was geen sprake. En het gevolg hiervan is geweest, dat de conferentie niet door kon gaan¹⁾.

Het schijnt wel, zegt de schrijver, dat Groot-China niet gelukkig kan zijn zonder vreemde inmenging in de Chineesche zaken, doch, als men de toestanden op den keper beschouwt, is zulk eene inmenging toch nog zoo kwaad niet.

Het Chineesche Gouvernement is slap, het geeft geen vertrouwen naar buiten en is alles behalve gezond vanwege de gebrekkige integriteit. De ambtelijke leiding is verkeerd.

Wil men dit Gouvernement dus verbeteren, dan zal in geheel tegenovergestelde richting moeten worden opgetreden en voor de integriteit van alle landsdienaren in de eerste plaats moeten worden zorggedragen. Ware deze niet zoo gebrekkig, dan zou van studentenopstootjes nimmer sprake zijn geweest.

Deze geheele redeneering komt feitelijk hierop neer, dat er wel volksleiders zijn in Groot-China, doch dat van hunne leiding niets goeds bespeurd wordt, hetgeen hetzelfde is alsof zij er niet zijn.

En zoo is het ook vrijwel in Ned.-Indië.

Wel hoort men somtijds zeggen dat er verscheidene-Chineezen zijn, die min of meer hunne leiders volgen, doch wat ziet men eigenlijk van hen?

Er is een enkele schreeuwer, die alles wat het Nederlandsch Bestuur regardeert, naar beneden haalt en zodoende zich en zijne volgelingen in moelijkheden met het Gezag wikkelt, doch de schrijver vraagt zich af, hoe het mogelijk is, dat zóó iemand met zulke afdwalende begrippen zichzelf als „leider“ kan opwerpen.

Zijne lezers, zegt de schrijver, mogen zich hierbij de volgende vragen stellen:

Zijn wij, Chineezen, reeds los van de wet op het Nederlandsch onderdaanschap?

Zorgen de Gemeenteraden thans beter voor de aanleggenheden in de Chineesche wijken?

Is het belastingtarief voor de Chineezen reeds op gelijken voet gebracht met het Europeesche?

Zijn wij, Chineezen, vrijgesteld van de militie?

Doch wanneer die vragen worden gesteld, dan behoeft dat toch niet te geschieden op de schreeuwerige manier van enkele leiders, waardoor nog veel meer vijanden worden gemaakt.

Van dit laatste trekken die leiders zich natuurlijk niets aan, want zij zijn overtuigd van het feit dat het gelijk aan hun kant is; bovendien betalen zij hunne belastingpenningen en zij moeten dus wel schreeuwen, opdat de Regeering bevreesd worde voor het naderend gevaar.

Natuurlijk behoeven wij niet te zwijgen, zegt de schrijver, want dat zou den indruk geven dat alle zaken goed geregeld waren, doch de gebruikelijke manier van schreeuwen verdient toch geen aanbeveling.

Waar waren onze leiders, toen de weldadigheidsbazar ten huize van den heer Oen-Tong-Hwoe werd gehouden?

Wel kwamen de Nederlanders van bepaalde kwaliteit en bezocht de Chineesche Consul-Generaal deze bazar, doch de Chineezen, die er hadden moeten zijn, schitterden door hunne afwezigheid.

En daaronder waren verscheidene zoogenaamde leiders van de Chineezen, en dat nog wel op een Chineeschen feestdag!

¹⁾ Eerst na zeer veel moeite is het onlangs aan den President der Chineesche Republiek gelukt eene nieuwe Conferentie bijeen te roepen en wel te Sjanghai.

Wat moet de Chineesche Consul-Generaal daarvan denken?

En hoe kan er sprake zijn van vooruitgang bij de Chineezen in Ned.-Indië, wanneer de leiders onverschillig zijn voor den eerbied, dien de landgenooten hun willen bewijzen en de rijken zich van het uitoefenen van weldadigheid onthouden, met het doel om slechts geld te sparen en dat bij den dood mede te nemen in het graf?

Wij hebben dus, zegt de schrijver, geen bekwaame leiders, die tot voorbeeld kunnen dienen en den toestand der Chineezen kunnen verlichten en dat maakt dat wij bevreesd worden en twijfelen aan de toekomst.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Spoorwegverkenning in Noord-West-Borneo.

Bij Albrecht en Co. te Batavia is verschenen: Ver- slag eener spoorwegverkenning in Noord-West-Borneo (Dienst der Staatsspoor- en Tramwegen. Mededeelingen. Opname No. 13), samengesteld door ir. J. C. F. van Sandick en den gep. luit.-kol. V. J. van Marle. Deze lijvige boeken (3 deelen in 2 banden) bevatten veel wetenswaardige over N.-W.-Borneo. Het eerste be- sprekt land en volk in 't algemeen; 't tweede be- schouwt den hedendaagschen economischen toestand: bevolkingcijfers, landbouw, boschproducten, vissche- rij, enz., enz., om dan op 't verkeer neer te komen en daarna op de huidige tramplannen. Het derde deel geeft interessante bijlagen over de Chineezen, onder- wijs, islam, zending, enz. Vele en welgeslaagde foto's verlichten den tekst. De eindconclusie der schrijvers luidt: „Besluitende, kan de spoedige aanleg der tram- lijn Pontianak-Sambas met overtuiging worden aanbe- volen. Het zij nogmaals herhaald, dat hare totstand- koming met spanning en ongeduld wordt afgewacht, omdat zij alleen de welkome oplossing belooft te zijn van het brandende verkeersvraagstuk in N.-W.-Bor- neo..... Samenvattende alle redenen, die den aanleg wettigen, dringt zich met nadruk één eisch naar voren, dat met spoed tot dien aanleg worde overgegaan met terzijdestelling van alle mogelijkerwijze zich in den weg stellende factoren“ (Ontleend aan „Java-Post“).

De Indische Mercur.

Als mededeeling No. 6 van het Dep. van Landb., Nijverh. en Handel te Buitenzorg, bevat No. 3 van de Ind. Merc. een beschouwing van W. M. Gutteling over: „Zijdeteelt in Ned.-Indië“. Schr. vermeldt de verschil- lende proeven, welke in den loop der jaren (beginnen- de met G. G. Zwaarddeeroon) zijn genomen om de zijde- productie in Indië te verbeteren en uit te breiden, proeven die nagenoeg alle mislukten of slechts ge- ringe resultaten opleverden. Daarna vestigt schr. de aandacht op de zijderupsweekkerij van den hr. L. de Vries te Pematang Siantar (S. O. K.), eenige jaren ge- leden opgericht, die zeer bevreemdigende uitkomsten op- levert en als voorbeeld kan dienen. — Verder bevat dit nummer den tekst eener rede, uitgesproken door den hr. S. P. van Eeghen, als voorzitter der Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam, voor zoo- ver betrekking hebbend op onze koloniale handel. — Overigens de gewone rubrieken: Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en ver- slagen, zoodat een van het Kol. Instituut (afd. Hand- elsmuseum) uitgaande opgave van recente literatuur over vezelstoffen, aetherische oliën, hout- en bosch- producten, enz.

Handleiding Int. Bestuursambtenaren.

Van het onder den titel: „Handleiding ten dienste van de Inlandsche bestuursambtenaren op Java en Ma- doera“ verschijnend seriewerk zijn weder twee num- mers verschenen, n.l.: No. 23/G. B. Petroleum-ordon- nantie, en No. 31/J. Het toezicht op de drukpers. Bei- de bevatten Hollandschen zoowel als Maleischen tekst.

Bulletin Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië.

In Bulletin No. 192 wijdt Dr. J. A. W. een waarde- rend artikel aan Dr. H. C. van den Vrijhoeff¹⁾, die den 8en Dec. Ao. Po. zijn 25-jarig jubileum als arts in Indië herdacht (aanvankelijk als officier van gezondheid; daarna als chirurg-gynaecoloog; in het tijdvak 1901— 1912 wijdde hij al zijn krachten aan het Diaconessenhuis Tjikini). — Verder noteeren wij uit dit nummer nog een artikel van Dr. H. van Barneveld: Ziektegeschiedenis- sen voor geëvacueerde patiënten.

¹⁾ Ook de „Reflector“ van 6 Dec. 1919 wijdt een waarde- rend (geillu-treerd) artikel aan den jubilaris.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuisbezorgd. 223
Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Restaurant VAN DER PIJL

147 PLAATS 18 :: LA HAYE
MAISON DE PREMIER ORDRE
Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant „Central“
111 De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ
geeft weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme
Afternoon-Tea-Concerten
door het ensemble 106
WILLY HONSBEEK

Hôtel „de Oude Doelen“
en
Pavillon „Oude Doelen“
DEN HAAG - SCHEVENINGEN 127
Restaurant de tout premier ordre.
Thé Concert - Diner Concert
Soupé Concert
American Bar Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag
Lange Houtstraat, hoek Voorhout. 133
Dejeuners, Dinners, Soupers
Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

RESTAURANT 1e ETAGE, Ingang No. 17. Tel. Int. 2479
Plat du jour Dinners A la carte
RESTAURANT KNAPPSTEIN
VLAMINGSTRAAT 15-17 - 'S-GRAVENHAGE
PARTERRE: LUNCHROOM. INGANG No. 15. KOUDE EN WARMEN SPIJZEN
134

HOLLAND HOTEL
tegenover de Wagenbrug
Restaurant à la carte en pension
DEN HAAG 148

LENSVELT NICOLA
Den Haag Holland
Beschuit en Roggebrood
voor export. 13

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 100.000.000.-
(t. w. : kap. f 75.000.000.— en reserve f 25.000.000.—.)

ROTTERDAM   AMSTERDAM   's-GRAVENHAGE

Boompjes Coolsingel Delfshaven Peljeoord Schiedam Vlaardingen	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Seheveningen
---	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culemborg Deilt Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Heider (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Sebagen Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
--	--	--

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10   's-Gravenhage
IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incurante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS.   REK.-COURANT.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
EDAM, HILLEGOM, HOOFD-
DORP, LISSE, PURMEREND
IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.—

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

Safe-Inrichting.

CENTRALE BANKVEREENIGING

Molenstraat 39 - 's-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481

RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.

Met 1 dag opzegging	2 0/0
Met 3 maanden opzegging	3 0/0
Met 1 jaar opzegging	4 0/0

Zenden op aanvraag een uitvoerig *Wekel. Beursoverzicht.*
ADVIES BIJ BELEGGING.

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS

AMSTERDAM, Rokin 95.
Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Opgericht 1903.
DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS
EEN VERSTANDIG HUISWYD

Kapitaalvorming in 12 jaren door 106 stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

Handelsberichten.
Het nummer van 15 Januari bevat o.a.: Bwool (kort algemeen overzicht dezer onderafd. der res. Menado). — Economische gegevens loopende over Juni van Banka en onderh., Celebes en onderh., Billiton en Lampongse districten. — In- en uitvoerstatistieken. — Lijst van de voornaamste uitvoerfirma's in de kolonie Suriname.

Excursie-gids voor Krakatau.
Prof. Molengraaff vestigt in de jongste afl. van het T. G. A. de aandacht op een werkje: Excursie-gids voor Krakatau, door B. G. Escher (Wetlevreden, 1919). Volgens den recensent is het een keurig uitgevoerd boekje, dat na een kort overzicht der geologische geschiedenis van Krakatau een beschrijving geeft van de ca. aan toegevoegde kaart, panorama's en blokdiagrammen. Het is voor iedereen geoloog van waarde dat boekje in bezit te hebben, naast Verbeek's klassieke werk van het jaar 1885.

Maandblad samenwerkende Zendingcorporaties.
In het Jan.-nummer vindt men het eerste gedeelte eener beschouwing over de onlangs te Utrecht, Haarlem en Den Haag, ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan der Utrechtsche Zending-Vereeniging, gehouden tentoonstelling (waarop in het Kol. Weekblad reeds de aandacht werd gevestigd). — Verder bevat hetzelfde nummer o.m.: Het volksonderwijs op Halmahera, door N. de Neef. — Reisherinneringen uit Ned.-Indië, door Mr. J. W. Flieringa (vervolg). — In een Christen-dessa. Uit een brief van Mevr. M. Nortier-Gunning.

Locale Belangen.
De hr. J. B. Ruzius vervolgt in afl. 11 zijne beschouwingen over „De Indische gemeenten en de onderwijsvoorziening”. — De hr. v. W (jngaarden) bespreekt het optreden van den nieuwen Minister van Kolonien, Z. Exc. S. de Graaff, in verband met het door dezen bewindsman eventueel in te nemen standpunt ten opzichte der verdere ontwikkeling van het lokaal zelfbestuur. — In de rubriek „Decentralisatie” o.m. bijzonderheden over een ontwerp-ordonnantie strekkende tot aanvulling der Inlandsche gemeente-ordonnantie (desraden).

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.
Inhoud van den 3en jaarg., algem. gedeelte No. 1: Variabiliteitsonderzoekingen bij Hevea Brasiliensis, door J. G. J. A. Maas. — Phytophthora Measii Mc. Rae op Hevea Brasiliensis, door J. G. J. A. Maas. — De invloed van het uur van den dag, waarop getapt wordt, door Dr. A. W. V. de Jong. — Iets over de resultaten, behaald met synthetische rubber, door ir. W. Spoon.

Koloniaal Tijdschrift.
De Jan.-afl. opent met een bijdrage, getiteld: „Van Vollenhoven over de voorgenomen wijziging van art. 62 Regeeringsreglement”, bestaande lo. uit een bespreking van Mr. C. van Vollenhoven's geschrift: „De Indonesier en zijn grond”; 2o. den tekst van art. 62 R. R. (1854 en ontwerp 1918); en 3o. den pennestrijd tusschen Prof. v. V. en den hr. Van der Kemp in het Kol. Weekblad over de landrenteregelingen van Raffles en Commissarissen-Generaal. De hr. Gonggrijp verdedigt met warmte het door Prof. v. V. ingenomen standpunt inzake het Indonesische grondenrecht en is van meening dat een onderzoek — ware dit mogelijk — ongetwijfeld zou uitwijzen dat de groote massa der mannen van de praktijk achter Z. Hooggel. staat.

Onder het opschrift: „Meer licht”, bespreekt de hr. De Vr. de z.g. „Ontvoogding van Indië”, speciaal met betrekking op de positie der ambtenaren B. B. tengevolge dier ontvoogding. — Een „Buitenbezittingencontroleur” schrijft over detachering van Java-controleurs naar de Buitenbezittingen (een maatregel welke volgens schrijver tot veel onbillijkheden aanleiding geeft). — Mr. J. H. Abendanon vervolgt zijne beschouwing over het onderwijs in Britsch-Indië. — Een goed gedocumenteerde, historische bijdrage, levert de hr. P. H. van der Kemp, met een opstel: „De verbeurdverklaring van het particuliere land Maloea in Bandjermasin en de verwijdering van den eigenaar A. Hare uit Indië. — De hr. S. Kalff verhaalt bijzonderheden over den hr. Bekking, naar aanleiding van zijn ongevraagd ontslag als resident van Rembang in 1861. — Overigens de gewone rubrieken: Kroniek (Het afgelopen jaar in Indië. — Minister De Graaff in de Tweede Kamer). — Persoverzicht. — Bibliographie.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 42: De Gouverneurs-Generaal van Oost-Indië. XII. Joan Maetsuyker, door N. — Medan.

Handel- en Cultuur-Maatschappij

Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendrikkade 79, 214
Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten. Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's. Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Gewassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.

BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

UTRECHTSCHER BANKVEREENIGING

OPGERICHT 1873.
Kromme Nieuwe Gracht 20   UTRECHT

Behandelt alle Bankzaken.
Verhuurt loketten in hare Brand- en Inbraakvrije bewaarkluis.

De Directeuren: ANTON M. DE LEEUW
W. RIJKSEN Gz. 211

Een merkwaardige stad in een merkwaardig land (slot), door M. J. — Patrouilleleven (vervolg), door M. A. van der Lijke.

Mudato.

Van „Mudato”, het tijdschrift der vereeniging tot bestudeering van de muziek, de dans- en tooneelkunst van Oost- en West-Indië, verscheen de 2e afl. De hr. R. M. Noto Soeroto schrijft er een artikel in over de wajangbeeldkunst als grondslag eener Javaansche schilderschool, met veel illustraties en een portret van den Javaanschen schilder Raden Saleh. — R. M. A. Soerjo Poetro geeft het eerste gedeelte eener beschouwing over de Javaansche muziek en hare verhouding tot de andere Aziatische en tot Europeesche muziek.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.
Oorspronkelijke bijdragen in No. 23: Analyseering van kinabast, door C. F. B. — Voedselvoorziening in Oostkust van Sumatra, door R. B. — Poetboek-divagatie, door Veteraan. — Kan de Javaan patjoellen? Eene patjoelmethode, door J. Doorman. — Uit de rubriek „Landbouwberichten uit Indische bladen” noteeren we: Rietbranden en Kloetasch. — De rijst invoer. — Grootrijstbedrijf en kolonisatie, door R. Broersma. — Javanen-kolonisatie. — De planterswereld tegenover de Inlandsche beweging.

Volksgezondheid in Indië.
In het Jan.-No. van „Gemeentereiniging” schrijft de hr. H. F. Tillema een doorwrocht artikel, getiteld: „Een en ander over de betekenis van weg en straat voor de volksgezondheid in Indië”. Plaatsgebrek noopt ons te volstaan met de bloote vermelding van den titel; nadere kennismaking met den inhoud zij ten zeerste aanbevolen.

Nog eenige titels.
De ontvoogding van Indië; samenhang der maatregelen en plannen, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven (Indisch Genootschap. Verg. van 24 Oct. 1919).

Statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië over het jaar 1917. Deel I. (Batavia, G. Kolff en Co.).

Verslag betreffende den Gouvernements-pandhuisdienst over het jaar 1918, 2 deelen. (Batavia, G. Kolff en Co.).

De Nieuwe Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Weltevreden (met ill.). (Het Indische Leven. 1e jaarg., No. 18).

Nadere beschouwingen over de opiumwet, door G. J. Salm en P. v. d. Wielen. (Pharmaceutisch Weekblad, jaarg. 1919, No. 46).

Vergelijking en identificatie van verschillende vormen van rook-opium, door F. D. Simons. (Pharmaceutisch Weekblad, jaargang 1919, No. 46).

Krontjong als muziekinstrument, als melodie en als gezang, door A. Th. Manusama (met platen en notenschrift). (Batavia, G. Kolff en Co.).

Een voorbereiding tot een korte studie der wajangverhalen, door Eng. B. (Theosofisch Maandblad voor Ned.-Indië, 18e jaarg., No. 8).

Een en ander over adoptie volgens de regelen dien-aangaande in Stsbl. 1917, No. 129, besproken door H. W. Roebly. (Tijdschr. voor Notarisambt, Venuwvezen en Fiscaalrecht, 7e jaarg., No. 15).

Wie is de eerste Europeaan op Java geweest? (De Java Post 1919, No. 50 en 51).

Kleine werken ter verbetering van den gezondheids-toestand ter hoofdplaats Batavia, door H. van Breen. (Ind. Bouwkundig Tijdschr., 1919, No. 17).

Beschouwingen over de leus: scheiding van kerk en staat, in hare toepassing op de verhouding tusschen de protestantsche kerk in Indië en het Ned.-Ind. Gouvernement, door J. Mooij. (Stemmen voor Waarheid en Vrede, Nov. 1919).

Les Indes Néerlandaises pendant la guerre mondiale, par H. J. Lovink. (Grotius, Ann. 6, p. 1).

Herdenking van de stichting van Batavia, door J. C. Overvoorde. (Bull. Ned. Oudh. Bond, jaargang 12, bl. 172).

INTERNATIONALE COMMERCIEELE BANK,

's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23. 193

KAPITAAL . . . . . Fl. 5.000.000.—
Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.
BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

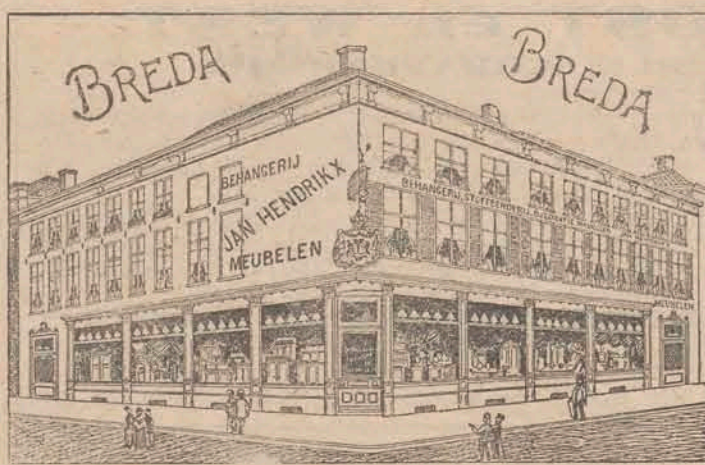
Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

BOSCHSTRAAT 1.

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS
Heulstraat 13 ..... Telefoon 2005
Noordeinde 17a ... Telefoon 6537

... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes ...
Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs
Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten

N.V. Autogarage „CITO”
Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290

Luxe Verhuur-Auto's

Firma A. L. J. en W. DE HAAS

Vleeschhouwer Hofleverancier

Wagenstraat 35a, 'S-GRAVENHAGE, Tel. H. 882

HOEKER & ZN.
Uitsluitend adres Heeregracht 435-437

Goud - Zilver
Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM Telefoon 309 Noord

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL

voorheen VAN HOUTEN & Co
Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4

- Manufacturen
- Witte Goederen
- Karpetten
- Loopers
- Ledikanten
- Bedden
- Dekens
- Matrassen
- Vitrages
- Gordijnen

Groote sortering
Slaapkamer - Ameublementen

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Wintergoederen

op elk gebied
Groote keuze. Matige prijzen.

F^a G. J. Hilbrink
Heeren- en Dames-Kleermakers.
Bontwerkers.
's-Gravenhage

Daendelsstraat 8. Tel. N. 6882
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

Mooie collectie **Bontstellen**
Seal Bisam Mantels

Modemagazijnen
van Bommel
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 98-106

Opruiming
Voor Dames CONFECTIE
ALLEEN Prins Hendrikstraat

N.V. Brood- en Beschuifabriek
„DE OUDE VETTE HEN”
DEN HAAG
bij het Stadhuis

Alle soorten Brood, Beschuif,
Banket, enz.

Lunchroom - Tea-Concert

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.